

مدیریت و رهبری بر مبنای رسالت یا وظیفه؟

سردبیر

چگونه مدیر و رهبر آموزشی می‌تواند به رسالت خویش عمل کند؟ در بسیاری از آیات قرآن^۱ با صراحت به پیامبران الهی گوشزد شده است که به مردم بگویند ما هیچ اجر و پاداشی را از هیچ کس نمی‌طلبیم. اجر ما تنها نزد خداوند بزرگ است. بدون شک مطالبه نکردن اجر و پاداش از طرف پیامبران راستین، هرگونه اتهامی را از آنان رفع می‌کند. این که پیامبران تنها برای رضای خدا و هدایت و سعادت بشر می‌کوشند و سختی‌ها و مرارت‌های زیادی را تحمل و تقبل می‌کنند، بر همگان روشن است و باب هر نوع اتهامی را بر زبان مشرکان و ملحدان قفل می‌زند. جالب این است که در مورد پیامبر عزیز اسلام سه تعبیر دیده می‌شود:

۱. اجر و پاداش من تنها این است که شما هدایت شوید (فرقان/ ۵۷).
۲. من از شما پاداشی نمی‌طلبم، جز دوستی بستگانم (شورا/ ۲۳).
۳. پاداشی را که از شما می‌خواهم، تنها به سود شماست. اجر و پاداش من تنها نزد خداوند است. اجر و پاداش رسالت پیامبر، دوستی‌های ذی‌القربی (بستگان) شمرده شده و این دوستی به سود خود مؤمنان است، نه به سود پیامبر. این دوستی وسیله‌ای است برای هدایت یافتن به راه خدا. بنابراین دوستی بستگان پیامبر خدا (ص)، تداوم برنامه‌ی رسالت و رهبری ایشان است و این نیست جز جانب‌داری از امامت.

رسالت پیامبران الهی و جانشینان آن‌ها هدایت عموم مردم و برقراری عدالت اجتماعی است. لذا رهبری و مدیریت اسلامی می‌تواند به عنوان، سازوکاری مناسب و ضروری برای تحقق هدایت عموم و اقامه‌ی عدالت اجتماعی در جامعه با معیارها و موازین اسلامی در نظر گرفته شود.

در آیاتی چند از سوره شعرا^۲ به نقل از پیامبر اسلام (ص) این چنین آمده است که «من هیچ مزدی در برابر این دعوت از شما نمی‌خواهم، اجر من تنها نزد پروردگار عالمیان است.» آن‌چه از رهبری و رسالت پیامبر اسلام می‌توان الهام گرفت، مدیریت و رهبری اسلامی با اخلاص در نیت و کار برای رضای خداست. وقتی درخواست شما در ازای انجام کاری برای دیگری این باشد که او در خواندن نماز تنبلی نکند و نمازش را مرتب بخواند، یا این که فردی حجابش را رعایت کند یا اعتیادش به استعمال دخانیات و یا مواد مخدر را ترک کند و یا راست‌گویی پیش‌گیر و مواردی از این قبیل، در واقع شما در موفقیت، سعادت و پیشرفت دیگران بدون دریافت اجر و پاداشی سهیم هستید. یا در محیط کار وقتی در ازای اختراع و ابتکار دیگران و درست انجام دادن کار و یا به واسطه‌ی افتخاری که برای خود آفریده و یا مقاله‌ای یک در یک کنفرانس بین‌المللی ارائه کرده است، پاداش قرار می‌دهید، در واقع شما دارید به انجام رسالت سازمانی‌تان نزدیک می‌شوید. یا وقتی معلمی شرط مهرورزی به دانش‌آموز خود را تلاش او برای درس خواندن و تغییر رفتار مطلوب قرار می‌دهد، در واقع به انجام رسالت معلمی‌اش نزدیک می‌شود.

بنابراین، رسالت فراتر، عمیق‌تر و مقدم بر وظیفه است. رسالت، فلسفه‌ی وجودی رهبری و مدیریت را در برمی‌گیرد و یک تکلیف است؛ در حالی که وظیفه، کارها و فعالیت‌هایی است که مدیر انجام می‌دهد تا به رسالت سازمانی‌اش نزدیک شود.

زیرنویس

۱. از جمله آیات ۱۰۹، ۱۲۷، ۱۴۵، ۱۶۴ و ۱۸۰ سوره‌ی شعراء و آیات ۲۹ و ۵۱ سوره‌ی هود و آیه‌ی ۷۲ سوره‌ی یونس و آیه‌ی ۴۷ سوره‌ی سبأ
۲. آیات ۱۰۹، ۱۲۷، ۱۴۵، ۱۶۴ از سوره‌ی شعراء